

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PO GOD. 1 - POJEDINI BROJ 2p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svakog četvrtka

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGO-
VORNI UREDNIK: VLAD. KULIĆ
- UVRSTBE PO CIENIKU III POGODBI

God. II.

ŠIBENIK, 18. veljače 1909. god.

Broj 43.

Težaci i radnici, narodno je vieće za vašu korist!

U zadnjem broju našega lista, rekli smo ti puče, da bi narodno vieće bio skup narodnih ljudi, koje bi ti izabrao, da ti budu vodičem u svim tvojim potrebama i nevoljama, da budu poluga, na koju bi se mogao u svako doba osloniti i težak i radnik, kad mu je nužda i kad treba pomoći.

Skup ovih ljudi morao bi biti izabran iz ovih zemalja: Dalmacije, Hrvatske, Slavonije, Bosne, Hercegovine, Istre, Trsta, Gorice, Gradiške, Kranjske, Medjumurja, južne Štajerske i Koruške. U ovim zemljama žive jedan narod, narod hrvatski, a u nekima naša braća Slovenci, koji hoće, koji traže, da se s nama Hrvatima združe; jer i oni znadu, da bi nama i njima bilo bolje, kad bi stresli okove njemačkog robovanja i stvorili ujedinjenje naše domovine Hrvatske.

Cilj narodnog vieća imao bi biti sloboda i ujedinjenje domovine. Nu, da se do ovog cilja dopre, treba tražiti oslon, treba narod pripremiti, osoviti i ekonomski obezbijediti. Evo dakle, kako bi narodno vieće moralo doći u dodir sa radnikom i težakom, da traži u njemu oslon svome radu. A pošto oslon može dati samo onaj, koji je neodvisan i dobro ekonomično obskrbljen, to narodno vieće moralo bi imati zadaću, da nam radnika i težaka takovim učini.

Ako se čakom osvrnemo na zemlje, koje smo gore spomenuli i iz kojih bi se imalo birati narodno vieće, vidjeti ćemo, da su ko od Boga stvorene, da pomažu jedna drugoj. Dalmacija, Istra i Gorica imaju recimo vina, ulja i ribe. Bosna ima blaga i drva. Hrvatska i Slavonija, te Medjumurje svakog blaga božjega. Kranjska, Koruška i južna Štajerska tvornica svake ruke i za svaki obrt itd. Kako vidimo ove zemlje jesu baš tu, da jedna pomogne drugoj u potrebi.

Naš težak i ribar, lako bi unovčio svoje trude i još lakše nabavio ono, što mu je potrebno. Radnik bi naš i zanatlija imao zarade u svojoj kući, te mu ne bi bilo od potrebe tucati se od nemila do nedraga da izbije koru hljeba, a da se tudjin po njegovoj domovini širi, da ju guli i iznarodjuje.

Da narodno vieće svoj cilj postigne, ono bi osnivalo razne zadruge, koje bi stajale u svezi bratskoj jedna naprama drugoj, jedna bi drugu pomagala i jedna s drugom, što moguće

više u naravnim predmetima trgovala. Da ovo malo razjasnimo. Recimo i da jedna vin. zadruga n. pr. na Braču ima dosta vina, ali nema na Braču drva, a fali i brašna, hrane. U Bosni recimo postoji zadruga za izvoz drvla, a u Slavoniji zadruge za izvoz brašna, ali ovima zadrugama fali vina. One bi se obratile zadrugi na Braču, da im pošalje vina, a za plaću poslale bi brašna i drva. Ovakovim i sličnim poslovanjem ili trgovinom ove bi se zadruge medju sobom pomagale i podupirale, a pošto je zadruga skup ljudi, koji idju za istim ciljem, a u ovom skupu imade najviše radnika i težaka, evo načina, da se ovima pomogne i da narodno vieće podupirajuć radnika i težaka, nadju oslon svome radu za narodno opće dobro.

Ni jedan narod na svijetu nije se dovinuo slobode i jedinstva svoje domovine, ako nije prije bio ekonomski oslonjen i neodvisan, ili ako nije imao jako zapleće. Mi smo narod malen, a kako danas stvari stoje mi nemamo jako zapleće od nikoga, a okruženi smo sa sve četiri strane narodima jačima i bogatijima od nas, koji ko vrane grakću nad nama, tražeći pliena. S toga mi moramo, da svu snagu, sve sile uložimo, da postanemo ekonomski neodvisni, a kad naš celokupni narod bude ovakav, tad se vrana bojati ne ćemo. Da nas do ovog dovede, imala bi biti zadaća narodnog vieća.

I ako smo u pojedinosti siromasi, ali zato niesmo prosjaci.

U našim zemljama ima i leži dosta blaga, kojim danas tudjin gospodari i svoju kesu puni, a tako naš narod gnjavi i upropašćuje.

Ne možemo reći, da smo ni bez novca. Mi vidimo hvala Bogu, da u našoj zemlji ima zadruga raznog cilja i sve te posluju sa liepom prometnom glavnicom. Dosta novca dolazi nam i od naše braće Slovenaca, koji su, kako rekosmo s nam, koji žele, koji traže, koji hoće kao i mi, da nam bude bolje, da u jednom kolu i u bratskoj slozi, te uzajamnom podpomaganju i ljubavi živimo. Dakle imamo sve uvjete, koji su potrebiti, da budemo mogli sami sa sobom zapoviedati i da stresemo sa sebe njemačko-madjarsko gospodstvo.

Zavirimo li i u ovogodišnji državni proračun, pa i u sve prošle, uvjeriti ćemo se, da sve što nam daju

Niemci i Madjari, da to nije drugo, nego otpadak sa njihova bogatog stola, a i taj otpadak oni upotrebljavaju na način, kako opet nije na korist nama, nego njima, a od tuda eto zla i po našeg radnika, koji ni u svojoj kući ne može da dobije zarade, jer mu je tudjin, poslat ili doveden od silnika i bezdušnika, otilmje.

Ako je i jednom narodu bilo potrebno, ili još i danas trebue narodno vieće, to zaista trebue našem hrvatskom narodu, koji ima stotinu neprijatelja, hiljadu nevolja, kojima da traži lieka.

Osnuće našeg narodnog vieća, veselo pozdravljaju svi slojevi pučanstva od Drine, Drave, Mure, Raše, pa do Jadrana, tomu veselju ne izostaje ni radna ruka, koja u tome vidi svoj spas, slobodu svoje domovine. Ovoj želji prioružujemo se i mi, te dao Bog, da u što skorijoj budućnosti budemo mogli javiti našem radniku i težaku, da je narodno vieće počelo raditi i djelovati za narodno dobro u obće, a ono radne ruke napose.

Šta je nova po svijetu.

Hrvatska. Razprava proti utamničeni Srbima bit će početkom ožujka. Govorkalo se, da će se Hrvati i Madjari izmiriti. I ovi su zbilja nešto u tom smislu pokušali, ali bi reći, da su našli tvrdu kost. Hrvati, sjećajući se riečkog sporazuma i izdajstva madjarskoga, ne će više na liepak. Ako Madjari budu o tom nastojali, to će reći, da se nalaze u kakovu klancu jadikovcu. A u tom slučaju Hrvati se ni na pismene ugovore i pogodbe ne smiju pouzdati. Madjari su nevjere, ne vriedi kod njih ni rieč ni podpis. Glasalo se, da će čauš madjarski nečastno saći sa banske stolice. Ali to su bile samo rieči, a on stoji ko prikovan na njoj, svaki dan nanoseći kakovu štetu i nepravdu svojoj otačbini, a samo da ugodi svomu gospodaru Madjaru. Uvadja madjarski jezik na poštu, u školu, otvara madjarske pučke učionice u hrvatskim mjestima, a eto sada hoće da prekine i zadnji vez, koji je Rieku spajao s Hrvatskom. Kaže se, da je već i gotova stvar, te Rieka više ne će biti senjske biskupije, nego neke druge. Ne vjerujemo!

Bosna. Srbija još rogobori. Ratobornost, priprave na rat radi Bosne, još niesu svršile, dapače se množe i zaoštruju. Rusija joj poručuje, nek se već umiri. I vrijeme bi bilo! Barun Benko, gradjanski doglavnik, sazvaog poglavice svih vjera na razgovor, da se sporazumu o ustavnu u Borni. Biti će 72 zastup-

nika u njemu. O dogovorima ne smije nitko od njih vani govoriti. Sve mora da medju njima tajno ostana, dok se sasvim ne sporazume. Ne valja! Bolje bi bilo, da javnost o svemu tomu reče svoju. Više očiju više vidi, pak bi i osnova o ustavu izišla prikladnija, kad bi o njoj mogao svoj sud izreći i slobodni gradjanin.

Austrija. Jedno ministarstvo otišlo, drugo je došlo. Bienerth je i ovome duša. Brzo će se otvoriti državni sabor. Ako ministar okupi oko sebe većinu, ako medju zastupnicima nadje liep broj marjoneta, vladati će pomoću sabora. A ako mu Slaveni podkure, osobito ako Čehe ne upitomi, tad sabor ne će moći raditi, a on će ga razpustiti i ureći nove izbore. Ali teško da do toga dodje. Znade on da bi bilo po onoj: Jovo na novo, pak će nastojati, da se oprieke izglađe. Tuci vodu štapom, voda ko i bila. U Austro-Ugarskoj valja udariti dvosjeklim mačem i uzalj razmrsiti dok je na vrijeme. Pravica najbolji liek — federacija.

Turska. Mladoturci pokušali ubiti Sultana. Redarstvo nanjušilo i to zapriečilo. A hoće li moći drugi put? Mladoturci su razabrali, da ih se nekoji visoki krugovi nastoje otresti, pak vraćaju tele za tele. Tko će koga nadmudriti i nadvladati, to se još ne može razabrati. Svakako, zli su biljezi, kad je vojska, a pogotovo častnici uz mladoturke. O Bosni se u Carigradu već i ne govori, a do koji dan ne će ni o Bugarskoj. Rek bi da su i Turci sad zadovoljni da Bugarska primi dug njihov naprama Rusiji. Šad će Englezka preko Njemačke ušutkati Grčku, da miruje i o Kreti ne govori, a tad ostaje samo Srbija i Crna Gora nezadovoljne. Kako će njih udobrovoljiti, o tom će se vlasti lasno sporazumjeti.

Persija. Još traje buna. Niko da bi se ozbiljno makao, da se mir povraća. Rusija i Englezka motre i miruju. Ustaše su neki dan bili strašno poraženi, al se zato okupiše na drugim stranama. A sva buna radi ustava. A ne znadu jadni ne bili da je bolje bez njega nego s njime, ili barem da je sve jedno. Da koji Persijanac dodje u naše strane, osobito u Hrvatsku, uvjerio bi se o ovoj žalostnoj istini.

Šibenskim težacima.

Većina naših ljudi, koji su do natrag tri, četiri godine bili mali gazde, sada su nadničari i radnici. Izdala ih loza, to jedino njihovo ufanje i na jednom osiromašili. Da pošteno prehrane svoju obitelj dadoše se na nadnicu, postadoše radnici. A sreća je i Bog je dao, da imadu gdje i dobiti! A da radnje nema, borme slabo bi bilo po pučane u gradu, a i po okolišnim selima. I jedni i drugi nalaze dobiće kod Sufida i Steinbeisa, te prehranjuju sebe i obitelj svoju. Istina je: nadnicu dobiješ i pojedješ, odmah je nestaje! I uza svu štednju ništa ili malo može ostajati. Ali eto, živi se! Pa ako i jest trud velik, a mala dobića, uza svu nevolju ne može hvala Bogu biti glada. Kruha djeca pitaju, a dobri im ga otac trudom i mukom pribavlja.

A do kad će naš težak ostati radnik?

Radnici su većinom ljudi, koji nemaju ni vlastite kuće ni zemlje. Ništa svoga nemaju nego dvie gole ruke, pa trudom i mukom o samoj nadnici žive, prehranjuju sebe i obitelj. Naši mješćani, šibenski radnici i težaci većinom imadu svoju kućicu i svoga

žitka, a po tom oni, i ako su privremeno radnici, u isto doba su i posjednici. Nadničari su, jer ih na to potreba nagoni, a i bit će sve dok obnove vinograde svoje, dok im amerikanica na rod dodje.

A tko će moći saditi i obnoviti vinograde?

Štednja. Kako smo rekli, malo se uštediti može, jer onom kukakvnom nadnicom moraš nabaviti sve: hranu, začinu, piće, obuću, odjeću itd. To je žalostna a živa istina! Ipak štediti se mora, ako želimo opet postati pak bilo i najmanje gazde — gospodari. — Obilnih godina već nema. U obilnost se više pouzdati ne možemo, a u nevolji sama štednja spasava. I nas će.

Kako će se pomoći obitelj, gdje je jedan od radnje.

Njoj je najteže! Nije kud ni kamo, onaj jedan mora na nadnicu, u polje ne može, osobito pak, ako ih je puno u kući; koji svi jedu, a raditi ne mogu, jer je sve ili još mlado, ili staro. Ipak i taj jedan mora da se štednjom pomogne. I jedina ga ona može pomoći. Takav čovjek, samac, neka se uhvati prijatelja, da ga pomože. Ne može li ga naći, neka se obrati blagajni, u kojoj je drug, da mu ona priteče u pomoć, a on neka se zadovolji sa malom svotom. Od dobivene nadnice neka prištedjuje toliko, da može koji dan i zemlju svoju raditi, lozu saditi i vinograd steći. Ako je triezan i radišan, blagajna će mu dati na poček, a on bi se obvezao, da će kadgod bude moći novac vraćati. Ni jedne same krune, koja mu od potrebe ne bi bila, on nebi smio kod sebe u džepu držati. Kad bi mogao i koliko bi mogao, i po jednu krunu, morao bi blagajni na račun donositi. A što bi on češće i više donosio, blagajna bi od njega i manjih dobitaka primila, njegova bi korist bila, dug bi se njegov umaujivao.

A gdje je u kući više od jednoga radnika?

Tu je nešto lakše. Ali i tu samo kršćansko življenje, triezno vladanje i sama štednja pomoći može. Ako bi ih bilo mnogo u kući, koji moraju jesti, ako bi dakle i veće potrebe bile, neka ih na nadnicu dodje koliko je nužno, da se obitelj prehrani i uzdrži, a svakako barem jedan neka ide u polje, neka sadi i pripravlja sebi i svojim za starost. Loza će maslina, višnja, bajama itd. doći na rod. Sve se može prodati, pak će i vino po što, po to. Zemlja je uvijek koristna i preplačuje trud, a uživa ga ne samo onaj, koji se je mučio, nego i unuci i prounuci njegovi.

Braćo težaci!

Stanje je vaše doista žalostno i teško. Umela je filoksera vas, a šteta je svačija. Kad težak nema, nitko nema. Kad je slabo vama i svakome je, jer sve bogatstvo, sva hrana iz zemlje se dobiva. Triezno živite ko pravi kršćani. Radite, a što je najglavnije i štedite, a naći ćete ljudi i prijatelja koji će će vas pomoći, a Božji blagoslov ne će uzmanjkati. Nadnica je liepa, ali tu dobiješ i pojedješ, uživaš je dok si krepak i zdrav, a kad oboliš, kad ostariš, nestaje je. A onaj trud, onu prištedju, što u zemlju uložiš, ono ti je liepa glavnica, jedina prava baština, koja će tebe i tvoj porod u starosti hraniti. Znaj, što sa tvoga čela na tvoju vlastitu zemlju pada, to je sjeme, koje i cio vjek živi, a stostruk plod daje.

Onim pak našim pučanima po Dalmaciji, gdje još filoksera nije došla, ili se je samo pojavila, preporučujemo, da odmah amerikanicu sade. Tko nas poslušaj, taj filokseru ne će, za reći tako, ni oćutiti. Stara će mu domaća loza ginuti, a amerikanica će mu prispievati. Mene, koji ovo pišem, mnogi i mnogi težak blagoslivlje, jer me je poslušao, na vrijeme je sadio. Sada imade vinograda i na rod je već došao, pa eto bolje mu je nego onima, koji me niese poslušali. Kasnili su, pak čekaju, a živu slabo, jer ne imadu ni kvasine, da vodu zasure.

Težaci! Nadnica je za mladost, a zemljica za starost. Kad nismo u obilnim, štedimo sada u nevoljnim godinama. Zemlju ne zapuštajmo, višnju, maslinu, lozu itd. sadimo, da nam u starosti, kad nadnice ne bude, ne uzmanjka zalogaj kruha. Š.

Česi u borbi za materinsku rieč.

Hrvatski puče!

Dogodjaji, koji su se zbili u Austriji ovih zadnjih dana, siluju nas, da ti kažemo, kako je drugoj našoj slavenskoj braći u Austriji.

Gori na sjeveru, nekoliko kilometara povrh Beča, širi se bogata kraljevina Češka. Samo ime Češka, kaže ti puče, da u njojzi obitavaju Česi, naša slavenska braća, po krvi i jeziku.

I Česi su imali svoje kralje i svoju kraljevinu, kao i mi našu. Svoju su zlatnu slobodu izgubili i podpali su pod Austriju. Da ti puče, idjemo po tenanu pričati, kako se je to zbililo, dugo bi zaveli. Čuj samo malo rieči.

Niemci u Austriji, jednaki su kao i oni u Pruskoj, pak kao što ovi tamo gnjave našu braću Poljake, tako i ovi u Austriji misle, da mogu gnjaviti nas Slavene, a u prvom redu Čehe.

Česka je kraljevina zaokružena sa Niemcima, pak je naravno, da je tijekom vremena ušuljao se po koji njemački dotepuz i u nutarnost Češke. Malo po malo, jedan po jedan ušančiše se i po čudi njemačkoj počese Česima zapoviedati, čak govoreći, da je Češka njemačka zemlja, a da nije češka i hoće, da njemački jezik bude imao prvenstvo pred češkim.

Nu, valja da znaš puče, ako su Niemci bahati, da ni Česi niese kukavice. Oni junački brane svoja pravi i dali su više puta Švabi batina.

Radi pitanja jezika u Češkoj, bilo je borbe i u saboru i na ulici, te je vlada više puta pokušala, da izmiri jedne s drugima, ali uvijek uzalud, jer Česi ne će da popušte od svojih prava, a popuštati i ne smiju, pošto bi bili izdajice svoga roda i svoje domovine.

Što Niemac Niemcu ne mogao dati milom, on pokuša silom, pak čuj što se zgodi.

Vlada u Beču izniela neku osnovu, po kojoj je hotjela podieliti nekad slavnu kraljevinu Češku na Češku i Njemačku.

Hotjela je da učini ono, što je tražila ona ne majka, da učini kralj Salamon t. j. da razpolovi diete, samo da ga usmrti i tako se osveti pravoj materi.

No Česi, ko pravi sinovi svoga naroda podigoše u carskom vieću taku buku, da je

vlada bila usilovana zatvoriti saborisanje i zastupnici odoše kući.

Ovaj muževni korak čeških zastupnika odobriše svi slavenski zastupnici, a češki narod dao je oduška svom veselju, kad se zastupnici povratili kući. Na hiljade i hiljade birača dočekalo je svoje junačke zastupnike i stiskalo im junačke desnice, koje pokazaže oholom Niemcu, da pada njegova sila, pred sviećev češkog naroda.

Ovo smo ti puče iznieli kao primjer, da čuješ, da vidiš kako rade i što rade oni zastupnici, koji u narodu svome nalaze podpore i oslona. Češki narod ne da se od nikoga sedlati. Bio bogat, bio siromah, on nije drugo nego Čeh.

Kad je na obranu domovine, skače staro i mlado na noge lagane, pa ako je potreba i toljagom goni iz svoje kuće dušmanina, neprijatelja svoga roda i jezika.

Možemo li mi puče, ovako reći o sebi? Mogu li naši zastupnici naći vazda oslona u nama, kad je potreba, da ih pomognemo u njihovu radu za dobro domovine?

Stavimo ruku na prsa i priznajmo svoju krivicu, okajmo svoj grieh i odlučimo u napried, da ćemo se u našem radu vladati ko pravi Hrvati, ko pravi potomci naših slavni predja. Odlučimo, da ćemo podupirati rad naših zastupnika, da ćemo biti u svemu s njima i da smo pripravn i vatru i u vodu za dobro svih nas, za dobro domovine.

Evo, puče! Cio je viek, da je naš jezik u našoj kući, jezik hrvatski, kojim ti puče govoriš, zapostavljen na prama talijanskome. Do malo dana, kažu nam, da će izaći neka naredba, po kojoj će se hrvatskom jeziku dati prvenstvo. Samo da ova uredba ne bude, kao i u Češkoj.

Teško je, da njemac po svemu ugodi Slavenu. Ako pravice ne bude, a ti puče traži je sam, kako smo ti rekli prošle godine. Dosta smo robovali, dosta su nas Talijani i Niemci gnjavili, pak je već vrijeme, da u našoj kući bude i naš jezik vladao. Ako i za dlaku bude nepravica, a ti narode dovikni svojim zastupnicima, svojim vodjama i prvacima: U borbu, u borbu za materisku rječ! Česi pokazaše put, a mi ih slijedimo. Nek se ruši staro i zahrdjalo gvozdje nesretnog madjarsko-njemačkog bratstva, a nek sine sunce slobode svim potlačenim Slavenima. U borbu za materisku rječ! U borbu za slobodu domovine!

Naši dopisi.

Smoldakovci na rieči i — djelu.

Postira, 15. siečnja.

Naši nadobudni, u kratkom razmaku, obdržavali su dvie skupštine, da prosvjeduju tobože proti zaključku občinskog vieća, koje im je uzkratilo izplatu od K 147-20 za potrošak na Hvaru. Bili su čorave sreće, jer se malo tko odazvao: desetak odraslih, tridesetak dječurlije i naši učitelji — to vam je sve. Puk ih je odbjegao, jer ih je, rek bi, upoznao i prije nego li se moglo očekivati. Iz Doljana ne bio nitko osim jednoga.

Na jednoj je predsjedao i govorio gosp. učitelj iz Dola. A da će bit izpuškarao pametni svoj govor na zadovoljstvo dječurlije, neće nitko podvojiti tko ga ijole poznaje.

Na drugoj g. predsjednik, nepostiranin, valjda razdragan jednodušnim izborom, izvalio

je dvie krupne: da su Smoldakovci jedini i pravi prijatelji puka, i da demokratska stranka nije kako ih klevetaju „crnačke-popovske prirepine“ tervjerska, pače da su oni pravni u vatru i u vodu za svoju djedovsku vjeru.

Hoćemo da se osvrnemo na ove dvie izjave i dokažemo: da naši smoldakovci nisu ništa do sada izveli na korist puka — a poznavajući ih, možemo slobodno utvrditi da i neće —; da je demokratska stranka bezvjerska: potom „djedovska vjera“ i „prijatelji maloga puka“ šuplje su rieči za „ob-sjeniti prostotu“.

Naši novopečeni demokrati odavna živu u Postirima, pa nek nam po duši kažu što su do sada dobra učinili za puk.

Jesu li zaveli škole za analfabete (nepismene)? Jesu li ustrojili pučke knjižnice? Jesu li obdržavali večernje škole ili skupštine, gdje su podučavali puk n. p. o gojenju amerikanice, o maslinarstvu, o uljarstvu, o racionalnom gnojenju, o štednji, u obće o vodjenju kućanstva? Ili su bili pri ruci našem težaku za bezplatnu nabavu amerikanice od c. k. vlade, ili uzornih vinograda? Kako i bi, kad ima nekih između njih, koji jedva da poznaju u glavu deset težaka, a drugih, koji su, barem do sada, zazirali od kape i opanaka!

Ili su valjda podučavali puk o štetnim posljedicama alkohola (špirita), i time ga odvrćali od krčme, gdje u ludo baca krvavo steče ni novac i troši se moralno i fizično? Od svega toga ništa i ni mrve. Zar su podigli štedionicu ili zaveli blagajnu? Da nije bilo našeg dičnog načelnika, nesebičnog prijatelja maloga puka — ako i nije smoldakovac — i nekih pravaša, koji su mu bili pri ruci, ni do danas po smoldakovcima, ne bi uživali blagodati blagajne. Ili su moguće zasukali rukave da probude još dobrotno pospanu hrvatsku sviest? Bit će valjda time, što su se pri zadnjim izborima rame o rame borili sa mjestnim taljanašima, i njihovim glasovima izvojsili onaku „sajnu hrvatsku (!) pobjedu“!

Ma što su dakle učinili za taj blaženi mali puk? Jesu nešto. Skorih dana tražili su od malog puka K 147 (slovom stoitetrdeset sedam) i nešto para za dva s a m a d a n a gospodski provedenih na Hvaru od petorice demokratskih biranih birača! I još nešto. U pomanjkanju čina, puni su djetinskih obećanja. Njeki od njih šire i ovu bezsmislicu, nek je svak znađe: kad g. Smoldaka zagospodari sa svojim u saboru i na zemaljskom odoboru, da će dieliti u bezicnu i rusku pšenicu i srbsko meso! Blagoti ga se tada našim demokracijama, osobito sior Piezu i njegovo mu pobratimu Jeriću!

I još su nešto velikoga izveli na korist puka! Njihovim zauzimanjem imali smo sreću, kao nikakva varoš na Braču, vidjeti i čuti novog mesiju! Veliki „otac maloga puka“ došao je i govorio je na dugo i široko na — štetu puka. Javno je izjavio, bez da je od stida porumenio, da ga veseli, što kod nas hema „težakog pitanja“. Dočim i pastirski vrabci znađu, da naš težak, u tom pogledu mnogo gore stoji od splitkoga težaka.

Mogli bi smo zapitati naše smoldakovce, da li su im bili poznati težakči odnošaji, ili nisu. Ako nisu, kako je mogao njihov vodja izjaviti da nema težakčog pitanja?! Ako jesu, čemu ne otkriti i liečiti tu ranu na težaka? Nego, mi znamo iz pouzdana izvora, da je

on, novi mesija, po njihovom naputku, **pro-računano** tako govorio; jer su dobro znali, da, čim bi bio dirnuo u osinjak, onaj čas bi bila odpuhnula toli razrikana pobjeda „svjestnih pastirskih demokrata“.

Nije li ovako? Deder pokušajte, vi tobožnji prijatelji maloga puka, još ste na vrijeme, pa da vidimo što ste kadri i sposobni da izvedete! I mi ćemo vam pomoći.

Iz svega ovoga čes, puče, i sam razabrati, da smoldakovci nisu tvoji prijatelji, i da je njima više do nekakve slavičnosti i još prikritih drugih svrhava, nego li do tvoje koristi. Nedaj se, puče, varati od nikoga, ne prodsuduj nikoga liepim riečima i medenim obećanjima jer — „obećanje ludom radovanje“ — već po djelima. Ako njihova djela odgovaraju tvojim svetinjama, kao Hrvata i kršćanina, drži ih se i slijedi; ako li ne, daleko im kuća od tebe!

Nastaviti ćemo.

Pravi prijatelj maloga puka.

*

Dva privrženika Smoldakina.

Ston, 7. veljače 1909.

Kad je ono bio došao u Čepikuće Dr. Smoldaka, njegove sluge svud se bili razišli da mu ljude vode na poklon. Nisu ih birali. Kako nam pripoviedaju pučani iz Štedrice, ondje su našli jednoga, a u Trnovicam drugoga. Oba su naši ljudi pak ih ružiti mi nećemo, ali neka nastoje da se nebi i sami obružili. — Mi ih ni koriti nećemo. Oba su zavedeni od doturovih paragrafa, pak smo sjegurni, da će se osviestiti. Smoldaka bi htjeo da se i mi po selištima radi njega psujemo, zavadjamo i koljemo, samo da on ili njegovi drugovi tobolce pune; ali toga neće biti. Mi smo braća i braća ćemo ostati. Zavadjeni jesmo, zavadio nas doktor, al ni ovo neće dugo potrajati. Mora doći dan da se mi pomirimo, da kao i naši stari pradjedovi budemo pripravn i uvijek boriti se i žrtvovati sve za vjeru i za domovinu, a Smoldaka neka stuca, nek se dere, neka slobodno i unapried gazi sve što je kršćanskom puku i milo i drago. Nas od crkve, od Boga odvratiti neće. Mi nismo učeni, ali je puk izkusan i mudar pak mu velimo, i neka dobro o ovoj istini promišlja: tko s vragom tikve sadi o glavu mu se razbijaju.

*

Premještaj revnoga župnika.

Radunić kod Muća, 4. velj. 1909.

Poslije šest godina župnikovanja otac Ivan Ivandić, danas se je od nas odielio i ode na Metkoviće. Dobroga pastira, žarkoga rodoljuba, pravoga prijatelja, dobrotvora i naučitelja puka, svak žali i oplakuje njegov odlazak. U svakoj prigodi kadgod je mogao, pritecao je u pomoć sa tvorom i sborom svojim župljanim. Kao pravi pastir i dobri otac dobrotvor, vidao je rane i otirao suze biednim, nevoljnim i sirotama. Po njemu je ustanovljena seoska blagajna, koja je umanjila kamate, a ukinula darove i mita. U ovoj prostranoj župi nema jedne duše, ni stara, ni mlada, ni nejaka, koja je poznavala svoga dobroga pastira, a da nije proplakala pri oproštaju. Svi smo sa uzdasima zavapili: Dobri naš fra. Ivane, Bog te hrabrio i kriepio te uzdržao u podpunu zdravlju, da budeš moći ko i do sada raditi na utjehu i korist maloga puka i mile nam hrvatske domovine. Živio! Radujemo se Metkovićima, jer stiču i značajnika i rodoljuba i prijatelja.

Imotska krajina.

U našem selu dva slijepa demokrata po noći kupe križe za nadučitelja Šimića. Što se u mraku snuje i krije — još neznamo. Prostdušni težaci na upit: „je li tebi učiteji Šimić prigodom izbora davao kakova mita ili novaca?“ naprosto odgovaraju: „nije“ i hvataju komad drveta mjesto pera, pa križom potvrđuju i što reku, a i ono što je pisano, a njima nepoznato. Očekivamo što će križi još dalje tvrditi, jer ovaj upit sam po sebi smješšan je, a čist posao nije, kad se u tmcici i muku sakriva. Biti će tu nešto drugo po sriedi! A i kažu da Šimić, taj glasoviti demokrat, traži od puka javno priznanje o njegovu učiteljskom radu. Ali ga se, Markicu moj, tim načinom ne stiče. Tko poznaje svrhu škole, a k tomu i gosp. Šimića, ne može nikako pohvaliti njegov rad nit na polju poučnom, a pogotovo ne na uzgojnom. Za taj uzvišeni rad, gosp. Šimiću najmanje dostaje vremena, a po prilici nema za to ni dobre volje, a što nemaš, ni dati nemožeš. Da je njegovo djelovanje pogubno, o tome je svak na čistu. Je li on tome svjestan ili ne, to mi neznamo, a da bi takovo njegovo djelovanje moralo svršiti, bilo bi i vrijeme. Treba li bistrije?

Roditelji iz učionskog okoliša
Proložac—Postranje.

Viesti.

Molimo sve one, koji nam ne platiše lista za prošlu godinu i sljedeću, da to odmah učine, drugčije ćemo svakome obustaviti list.

Preporučujemo svakome naš list, koji je neovisan, a služi Bogu i Hrvatskoj!

† **Miho Andjelinović.** Iz Splita stiže nam pusti glas, da je tamo u 48. god. života iza kratke, ali krute bolesti (kljenuti srca preminuo i ovaj vriedni pučki učitelj, ostavivši za sobom mnogobrojnu obitelj. — Dobrom pokojniku bila laka hrvatska zemlja, a obitelji naše najiskrenije saučešće!

„Ubožkom Domu“ podieliše prigodom vjenčanja Amalie Fulgosi sa Šimunom Dogan: Marko Drezga K 12; Ante Fulgosi K 10; August Weisenberger K 1; Šime Dogan K 2; Vjekoslav Horvat K 2; Špiro Škarica K 2; Ernest Libel K 1; Eva Koštan K 1; Ivo Žepina K 1; Krste Colombo K 1; Ernne Deškovič K 2. — Uprava svima najsrdačnije zahvaljuje.

Svega po malo.

Počeli drugi, pa ćemo i mi. U selu Marija Bistrica, u Slovačkoj, sakupili se svi muški na zbor. Iza kako su se narazgovorili, napjevali, a i našalili, jedan predloži, da bi dobro bilo okaniti se rakije. Pametni ljudi stali o tom razpravljati. Najzad odluče ne piti je nikada. To je bilo na staru godinu (31. XII.) 1907. I od besjede bili. Od onda nitko nije ni okusio rakije! — U društvo ljudi, pak složno proti rakiji.

Potonula jedrenjača. Ulazili zajedno u riečku luku jedan englezki parobrod zvan „Fuore“ i jedrenjača „Il Vittorioso“. Kad da će k pristanu, parobrod udari u bok jedrenjaču, a ona u dva komada. I utonu. Bila je krcata kao šipak. Sve je propalo. Kapetan od parobroda svu je štetu podmirio.

Gdje je najveća dubina. Najdublje je dolje na južnoj palutci. Našli su onamo, gdje se more počimlje lediti, da do dna imade 8040 metara. Ako nije manje, bit će ovoliko!

Prosila, a bogata bila. U Gracu, u Štajerskoj razboli se jedna prosjakinja. Bolest je bila teška, pa ju odneli u bolnicu. Kad joj obašli škrinju, u njoj našli blizu stotinu hiljada kruna. Živila je samo, pa sakupila novce, a hranila se kao prosjakinja onim, što bi izprosila. Kako lakomost zasliepi čeljade! I sebi hranu uzkraćuje, samo da novca nakupi. Lakomac nikada nije zadovoljan, a zlo će biti i na drugom svijetu.

Brzjav bez žica. Kako Markoni javlja, sad će se i preko oceana, iz Evrope u Ameriku, moći telegrafati i bez žica. Upropastiti će se ona društva, koja su puste milijune potrošila da stave na dno mora telegrafske kabele (žice) izmedju raznih strana svijeta.

Mora li muž platiti ženine dugove? Ne. To je odlučilo najveće bečko sudište. A evo kako je do te odsude došlo. Jedna gospodja u nekoga trgovca uzela nekoliko stotina kruna svakojake fine robe. Trgovac je uzalud čekao izplatu. Videći on da liepim načinom neće nikada išta dobiti, učini tražbu ne onoj ženi, nego njezinu mužu. — Na sudu muž očituje da on nije dužan, a tko je dužan neka i ptati. Trgovac prigovara, kako je do sada plaćao što bi mu žena uzimala, valja da i sada plati. Muž će na to: što sam do sada plaćao, to je bila vaša korist, a moja šteta, sad ni u napried ne plaćam. Sudac tada reče da je žena dužna sticati, a ne rasipavati, i dade pravo mužu, a trgovcu puče u repu.

Hrvatska Tiskara (Dr. Krstelj i drug) — Šibenik

Za Družbu sv. Ćirila i Metoda.

Da se **sapun** u korist „Družbe sv. Ćirila i Metoda“ što lakše popularizira a na molbu raznih hrvatskih obitelji, u promet su stavljeni mali sandučići, sadržavajući 27 komada, sa sandučićem kg. 5 najfinije vrsti sapuna, kojeg se može rabiti za sve kućne potrebe, uz cieniu od K 3.85 franko od poštarine.

Ovim načinom pruža se prigoda svakoj hrvatskoj obitelji, da može bez svoje štete više puta godišnje doprinášat obol hrvatskoj sirotinji u Istri.

Za oveće naručbe svih vrsti Družbinog sapuna tvorničke cienne. Naručbe se šalju, glavnoj razprodaji:

IVAN LENTIĆ,
Milna (Dalmacija).

1—8

Hrvati i Hrvatice!

pomozite družbu

Svetog Ćirila i Metoda!

➡ Svoj k svome! ⚡

Župnici crkvinarstva bratovštine
koji žele

prave svieće

od pčelnog voska

neka naruče na

„Jedinu hrv. tvornicu voštanih svieća“
na paru

Vladimira Ćulića, Šibenik (Dalm.).

Ponude i cieniici šalju se badava i franko.

HRVATSKA TISKARA - ŠIBENIK

obskrbljena je sa najmodernijim i najsavršenijim strojevima. te prima sve u štamparsku struku zasjecajuće radnje, od najjednostavnijih do s najfinijim ukrasima izradienih, a sve uz umjerene cienne. — Ima bogati izbor slova, a može izim štampanja izradjivati svakovrstne radnje u bojama.

Preporuča svoju izvrstno uredjenu KNJIGOVEŽNICU.